

บทคัดย่อ

การให้อันจะเป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตาย (Donation Mortis Causa) เป็นการให้อันจะโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยกให้ต่อเมื่อผู้ให้ถึงแก่ความตาย การให้ในรูปแบบนี้มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโรมัน และเนื่องจากหลักกฎหมายโรมันมีลักษณะปลูกฝังได้ (transplant ability) ด้วยเหตุนี้ทั้งระบบกฎหมายคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ต่างรับหลักการเรื่องนี้ไปตีความและปรับใช้ด้วยอย่างไรก็ตาม เนื่องจากการให้อันจะเป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตาย มีลักษณะทางกฎหมายที่ซ้อนทับกันอยู่ระหว่างการให้ในระหว่างมีชีวิตและการยกทรัพย์สินให้โดยพินัยกรรม อันส่งผลต่อแนวคิดทางกฎหมายสองแนวคิด แนวคิดแรก ควรจำกัดมิให้คู่กรณีปฏิบัติกรให้ในรูปแบบนี้ เพราะเห็นว่ามีบทบัญญัติในเรื่องการยกทรัพย์สินให้โดยพินัยกรรมเปิดช่องอยู่แล้ว แนวคิดที่สอง ควรเปิดโอกาสให้ผู้ให้ปฏิบัติกรให้ในรูปแบบนี้ได้ ทั้งนี้เพื่อบังคับตามเจตนาที่แท้จริงของคู่กรณี แต่ต้องปฏิบัติตามรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อคุ้มครองผู้มีส่วนได้เสีย และธำรงไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยของสังคมด้วย

ในประเทศไทย การให้อันจะเป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตาย มีบัญญัติอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 536 ความว่า “การให้อันจะเป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตายนั้น ท่านให้บังคับด้วยบทกฎหมายว่าด้วยมรดกและพินัยกรรม” จะเห็นได้ว่าบทกฎหมายดังกล่าว มีลักษณะสั้น กระชับ จึงต้องอาศัยการตีความกฎหมาย จึงจะสามารถปรับใช้ได้ถูกต้อง เหมาะสมกับสถานการณ์จากการศึกษาทางตำราของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิส่วนใหญ่อธิบายเรื่องดังกล่าว โดยถือเสมือนว่าเป็นการยกทรัพย์สินให้โดยพินัยกรรม จึงต้องนำหลักกฎหมายว่าด้วยมรดกและพินัยกรรมมาใช้บังคับ และด้วยเหตุนี้ ตราบใดที่ผู้ให้ยังไม่ถึงแก่กรรม ผู้ให้ย่อมเพิกถอนการให้ฝ่ายเดียวได้เสมอ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากตีความในทำนองดังกล่าว บทบัญญัติมาตรา 536 ย่อมไม่มีที่ใช้และไม่มีคุณค่าในเชิงนิติศาสตร์

จากการศึกษาผู้เขียนพบว่า การให้อันจะเป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตาย คณะผู้ร่างได้ยกอ้างเนื่องจากเห็นปัญหาจากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 297/120 จึงได้ยกอ้างบทบัญญัติมาตรานี้ขึ้น โดยเทียบเคียงมาจากประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาตรา 554 ทั้งนี้เพื่อเปิดช่องให้ผู้ให้สามารถทำการให้ทรัพย์สินในระหว่างมีชีวิตแต่ให้เป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตายได้ การให้ที่หน่วยงานโอนกรรมสิทธิ์เช่นนี้มีประโยชน์ในแง่ความยืดหยุ่นและสามารถจูงใจให้ผู้รับกระทำการหรืองดเว้นกระทำการบางอย่างได้ และจากการศึกษาผู้เขียนพบว่า ไม่ปรากฏคำพิพากษาศาลฎีกาที่ตัดสินวางหลักเรื่องนี้ไว้โดยตรง และในทางวงวิชาการก็ไม่ได้มีการหยิบยกบทมาตรานี้มาศึกษาอย่างจริงจังเพราะฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของนักกฎหมายรุ่นหลัง ควรจะศึกษาและทำความเข้าใจถึงที่มา ลักษณะทางกฎหมาย ตลอดจนผลของการการให้ในรูปแบบนี้และเลือกนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ในการนี้ เพื่อให้บทบัญญัติมาตรา 536 สามารถนำไปปรับใช้ได้ ผู้เขียนจึงใคร่เสนอแนะในการตีความบทบัญญัติดังกล่าวออกเป็น 2 กรณี **กรณีแรก** หากผู้ให้และผู้รับได้ตกลงให้และรับให้กันในช่วงมีชีวิต แต่ต้องการให้เป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตาย เห็นได้ว่าการดังกล่าวมีลักษณะค่อนข้างไปทางการยกทรัพย์ให้โดยพินัยกรรม ด้วยเหตุนี้ จึงต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยมรดกและพินัยกรรม มาใช้บังคับกับสัญญาให้ในรูปแบบนี้โดยอนุโลม ในฐานะบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง และการก่อความผูกพันโดยทำในรูปแบบพินัยกรรมเช่นนี้ ก่อให้เกิดความผูกพันในทางบุคคลสิทธิ และผู้ให้ไม่สามารถบอกถอนการให้ได้ตามอำเภอใจ โดยที่ผู้รับให้ไม่มีส่วนผิด หรือไม่ต้องด้วยกรณีที่ผู้ให้ได้แสดงเจตนาสงวนสิทธิบอกถอนการให้ไว้ **กรณีที่สอง** หากผู้ให้ได้ทำการทุกอย่างให้การให้สำเร็จเสร็จสิ้นไปในช่วงมีชีวิตแล้ว แต่ได้หวังกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยกให้ไว้ จนกว่าผู้ให้จะถึงแก่ความตาย เห็นได้ว่า กรณีนี้มีลักษณะค่อนข้างไปทางการยกทรัพย์ให้ในช่วงมีชีวิต จึงต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยการให้ในช่วงมีชีวิต ในฐานะบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง มาปรับใช้โดยอนุโลม และในกรณีนี้ ผู้ให้ไม่สามารถบอกถอนการให้ได้ตามอำเภอใจ เว้นแต่ผู้รับให้จะประพฤติเนรคุณ หรือ มีข้อตกลงแจ้งชัดไว้ประการอื่น

อย่างไรก็ตาม เมื่อแวดวงวิชาการและนักนิติศาสตร์มีความเข้าใจในเรื่องการให้อันจะเป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตายอย่างถ่องแท้แล้ว การแก้ไขบทบัญญัติกฎหมาย ก็เป็นสิ่งที่สำคัญรองลงมา เพื่อให้คู่กรณีซึ่งเป็นสามัญชนทั่วไป สามารถเข้าถึงช่องทางในการบริหารจัดการทรัพย์สินของตนในรูปแบบนี้ จึงเห็นควรแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายมาตรา 536 โดยเทียบเคียงจากประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาตรา 2301 ความว่า

“การให้อันจะเป็นผลต่อเมื่อผู้ให้ตาย ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยมรดกและพินัยกรรมมาใช้บังคับโดยอนุโลม”

“หากผู้ให้ได้ทำการทุกอย่างให้การให้เสร็จสิ้นไปแล้ว ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการให้ในช่วงมีชีวิตมาปรับใช้โดยอนุโลม”